

Проф. Димитър Иванов Далев

(1900 – 1972)

Проф. Д. Далев е роден на 4 март 1900 г. в гр. Дряново. Завършва Търновската гимназия. От 1919 до 1923 г. следва химия в Софийския университет, като междуременно през 1921-1922 г. учи във Виенската политехника. След завършване на университета е поканен за асистент на проф. Асен Златаров в Софийския университет.

През 1936 г. Д. Далев е изпратен на специализация в Германия, където до март 1938 г. работи последователно при проф. Карл Маних във Фармацевтичния институт в Берлин, при известния химик-органик, носител на Нобелова награда, проф. Шленк в Тюбинген и при известния специалист по алкалоидите проф. Херман Лойкс в Химическия институт на Берлинския университет. След завръщането си е назначен за асистент в Института по органична химия при Природо-математическия факултет на Софийския университет.

През 1945 г. е назначен за отговорник на Отдела по фармация (открит през 1942 г.) при Природо-математическия факултет и е избран за доцент по фармацевтична химия, а скоро след това и за извънреден професор. От този момент нататък изграждането на фармацевтичното образование в България съставлява основното съдържание на неговата дейност. Той отстоява необходимостта от създаване на Фармацевтически факултет в структурата на Висшия медицински институт и това се осъществява през 1951 г.

Проф. Далев е избран за първи декан на Фармацевтичния факултет и под негово ръководство се разработват учебните планове и програми, структурата на учебния процес и насочването на научната тематика на катедрите към развитието на фармацевтичната практика и производство. Като декан, в продължение на години, той работи неуморно за усъвършенстване на фармацевтичното образование и убедително развива идеята за широк профил в подготовката на фармацевтични кадри, годни както за аптечната практика, така и за фармацевтичното производство. Това е осъществено през 1967 г. със създаването на два профила на обучение във Фармацевтичния факултет – аптечен и производствен.

Като пръв ръководител на катедрата по фармацевтична химия, обединила през 1954 г. и преподаването по органична химия, той утвърждава три основни направления на научно-изследователската работа:

- Химическо изследване на растителни суровини за изолиране активни лечебни вещества (алкалоиди, гликозиди и др.), вкл. извличане на алкалоиди от макови култури (съвместно с ас. Любомир Илиев, по-късно доцент по фармацевтична химия).
- Синтез на нови лекарствени вещества (съвместно с ас. Д. Данчев и Й. Гагаузов, по-късно професори) – наред с обогатяване на теоретичните изводи и на основата на все по-широко изучаване на връзката между химичен строеж и фармакологично действие.
- Разработване на бързи и удобни методи за контрол, анализ и стандартизация на лекарствените препарати (съвместно с ас. Л. Дряновска, по-късно професор по фармацевтична химия).

Още от първите трудове на проф. Д. Далев (върху витамини, сусам) проличава практическата насоченост на научните изследвания (повлияна от проф. Златаров), послужили

по-късно като отправна точка на други изследователи за създаването на родни препарати.

По-късно се занимава с проблемите по производството у нас на утвърдени във фармацевтичната практика препарати като калциев глюконат, ПАСК, корамин, фолкодин, триоксазин и др. на основата на теоретични изследвания върху индоните и групата на трикетоните, където разработва редица методи за получаване, очертава възможностите за използването на някои вещества в животновъдството, синтезира противотуморни вещества (напр. препаратата „Ендоксан”).

Проф. Далев и сътрудници провеждат дългогодишни изследвания върху българския опиум и маковата култура в страната, като разработват методи за изолирането на главния алкалоид морфин и за неговото количествено определение, както и за създаването на сортове с по-високо съдържание (с Л. Илиев); изучават динамиката на натрупване на атропин в *Atropa belladonna* и възможност за най-рационално използване на това ценно наше лечебно растение; изследват черноморското водорасло *Cystoseira barbata* за добиване на алгинова киселина, един продукт с много широко и разностранно приложение. Други области на изследвания (с Д. Данчев и Й. Гагаузов) са: 2,3-дисубституирани индони с вероятно естрогенно действие; влиянето на морфолиноалкилови радикали, свързани в съединения от редица фармакологични групи и по-специално от групата на барбитуровата и тиобарбитуровата киселина; в областта на 1,4-бензодиоксана (с Л. Величков), естери на карбаминовата киселина (с П. Аврамова) и др. Част от тези изследвания са защитени в докторски дисертации на негови сътрудници – доц. Любен Величков (редовен докторант) и проф. Йордан Гагаузов.

Получил солидна теоретична подготовка и специализация като химик-органик, проф. Далев поставя у нас началото и системно разработва теорията за връзка между химичен строеж и фармакологично действие.

Научната работа на проф. Д. Далев обхваща над 80 експериментални работи, публикувани у нас и в чужбина, докладвани на международни и национални конгреси и симпозиуми и получили висока оценка.

Третото направление в научната тематика на катедрата, заложено от проф. Далев – фармацевтичния анализ – отрано е подето от неговите ученици и се развива в тясна взаимовръзка с производствената дейност на контролно-аналитичните лаборатории и други звена. Поставено на съвременна научна основа, то се обособява като отделно четене в катедрата по фармацевтична химия.

Преподавателската дейност на проф. Далев е свързана преди всичко с изнасяне на курса по фармацевтична химия в продължение на 25 години и по органична химия в продължение на 10 години за студентите по фармация. Той написва и първите профилирани учебници по фармацевтична химия и по органична химия.

Проф. Димитър Далев е съосновател на Съюза на научните работници, където над 25 години е председател на секция „Химия и фармация”. Като изтъкнат учен-химик дълги години е член на редица научни съвети, председател е на фармакопейната комисия при МНЗ, председател е на Републиканското научно дружество по фармация и заместник-председател на Съюза на българските химици.

Почива в София на 23 октомври 1972 г.

(по материали на Л. Далева и Д. Данчев)

29.4.2006 г.